

environmental issues, not the state's desire to systematically address these issues and the social irresponsibility of the population.

In the course of scientific research, the models of reverse logistics of the EU were analyzed and possibilities of their use in Ukraine to improve the country's environmental safety and it was determined that reverse logistics could become an integrator linking socio-economic aspects and significantly help to significantly improve the decision of the ecology of our country.

Keywords. *Reverse logistics, reverse flows, supply chains, return flows, reverse flows, traditional channels, reverse channels, safety, socio-economic security.*

УДК 338.486.1:33.012.8

К.В. Осипенко

НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

Стаття присвячена пошуку та визначенню напрямів інтеграції України до Європейського туристичного регіону. На основі проведеного дослідження було визначено, що ключовим напрямом інтеграції національної туристичної галузі України до Європейського регіону є розбудова документальної бази туризму, що координує процеси інтеграційної взаємодії України та Європейського туристичного регіону.

Ключові слова: туристичний регіон, регіональний розвиток, регіональна інтеграція, міжнародна співпраця.

Мета статті. Проведення аналізу туристично-рекреаційного потенціалу України та визначення особливостей формування міжнародної конкурентоспроможності національної туристичної галузі з метою пошуку конкретних напрямків співпраці з Європейським регіоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про недостатність дослідження, щодо питання напрямів інтеграції України до Європейського туристичного регіону.

Виклад основного матеріалу. Аналіз основних туристичних показників (за статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO)) міжнародних регіонів, серед яких міжнародні туристичні прибуття та надходження від туризму, дозволив визначити безперечне лідерство Європейського туристичного регіону. Його ринкова частина складає більш ніж 50%, що, в свою чергу, характеризує високий стан та рівень розвитку туристичної галузі. Однак власна деталізована оцінка динаміки та особливостей розвитку міжнародної конкурентоспроможності Європейського туристичного регіону, яка заснована на аналізі системи одиничних показників, що з різних аспектів характеризує атрактивність регіону, вказує на наявність стримуючих факторів розвитку туристичної галузі регіону, основними серед яких є: екологічна атрактивність (обсяги викидів двоокису вуглеводу, викиди на душу населення, обсяги викидів парникового газу, приріст чисельності населення), комунікаційна атрактивність (показник фіксованого телефонного зв'язку, показник мобільного телефонного зв'язку, фіксована широкосмугова підписка, кількість передплатників, кількість Інтернет-користувачів), стан криміногенної ситуації в регіоні (кількість грабежів, кількість крадіжок, крадіжки зі зломом, викрадення людей), загальний імідж регіону (доходи на

душу населення, кількість економічно активного населення, напади на людину, кількість злочинів, рівень безробіття). Безумовно, зниження темпів розвитку за наведеними туристичними чинниками не говорить про дестимулюючий розвиток Європейського регіону. Однак, при подальшому збереженні наявних стримуючих тенденцій можливе поступове зменшення туристичної привабливості та міжнародної конкурентоспроможності туристичного регіону, що призведе до втрати лідерства серед основних туристичних мегарегіонів світу.

Більш ніж десятиліття провідні місця за туристичними показниками посідають Великобританія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія. Однак очевидним є той факт, що з кожним роком туристичний продукт Європейського регіону старіє, а відтак зменшується його туристична привабливість. Глобалізаційні процеси світової економічної системи сприяють активізації розвитку міжнародного туризму й в Україні. Українська держава – досить молода туристична дестинація Європи, але наявні туристичні ресурси дають змогу розглядати Україну як конкурентоспроможний туристичний регіон з потужний туристичним потенціалом. Включення України до процесів міжнародного туризму в якості туристичного регіону надасть додатковий динамічний поштовх для розвитку Європейського регіону. Туристична співпраця України має будуватися шляхом її інтеграції до Європейського туристичного регіону, яка потребує від держави серйозних трансформацій в соціально-економічній та політичній сферах, що призведуть до перетворення України на європейську державу. На нашу думку, такий варіант розвитку є найбільш оптимальним для реалізації туристичного потенціалу України та динамічного розвитку країни. В умовах сучасного цивілізаційного процесу вибір Україною європейського напряму співробітництва є цілком об'єктивним. Він (вибір) визначається прогресуючими глобалізаційними процесами, збільшенням значущості туристичного бізнесу, високим рівнем ІТ-технологій, підвищенням ролі інноваційних ініціатив, затвердженням стратегічних засад сталого розвитку, який сприяє економічному зростанню держави, її збагаченню та розширенню можливостей її громадян.

В умовах глобалізації світового господарства, лібералізації міжнародних економічних відносин процеси регіональної інтеграції стають важливою ланкою на шляху повної інтеграції регіональних економік до глобальної системи [1]. Інтеграція України до Європейського туристичного регіону повинна відбуватися на двох рівнях, а саме на мікрорівні (на рівні окремих суб'єктів туристичної діяльності) та макрорівні (на загальнодержавному рівні). Інтеграційний механізм, що відбувається на макрорівні, повинен бути забезпечений конкретними національними суб'єктами туристичної діяльності, які можуть гарантувати просування національного туристичного продукту та його конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Серед суб'єктів, які характеризують українську туристичну індустрію в цілому, виступають крупні туристичні оператори, великі готельні та транспортні підприємства. Метою кожного з наведених туристичних суб'єктів макрорівня є забезпечення та надання якісного продукту або послуги. Що ж стосується інтеграції країни на мікрорівні, то в такому випадку необхідна активізація участі органів державної влади в формуванні та реалізації національного туристичного продукту. Для цього має здійснюватися підписання двосторонніх угод та інших документів про співробітництво у туристичній галузі, участь та співробітництво зі спеціалізованими міжнародними організаціями з туризму, розширення національного представництва в спеціальних радах, комітетах, які функціонують у складі інтеграційних угруповань, членом яких є Україна або прагне бути. Таким чином, за умов активної взаємодії суб'єктів туристичної галузі на мікро- та макрорівні буде досягнутий рівень міжнародного співробітництва, який забезпечить державі реалізацію туристичного потенціалу на рівні Європейського туристичного

регіону. Відтак, можлива інтеграція України до Європейського регіону з конкурентоспроможним національним туристичним продуктом.

Показники ефективності туристичної діяльності дозволяють розглядати Україну як привабливу туристичну дестинацію Європейського регіону і констатувати наявні конкурентні переваги. Однак, на сьогоднішній день туристична сфера України характеризується відсутністю комплексного походу до аналізу поточного стану галузі, а також дослідження негативних тенденцій і пошуку шляхів їх вирішення з метою генерації нових напрямків розвитку туристичної сфери. Для більш повного уточнення та всебічного вивчення сильних та слабких сторін вітчизняної туристичної галузі автором проведено SWOT-аналіз розвитку сфери туризму України (табл. 1).

Аналіз існуючих проблем формує думку про те, що Україні вкрай необхідно проводити реформування туристичної галузі з метою подолання негативних тенденцій, які стримують формування та розвиток конкурентоспроможного туристичного продукту країни.

Проаналізувавши основні тенденції розвитку туристичної галузі України та визначивши її місце у рейтингу країн Європейського регіону, констатовано, що незважаючи на усвідомлення важливості туристичного сектора для держави, все ж таки в більшості випадків це проявляється декларативно.

Таблиця 1

SWOT-аналіз туристично-рекреаційного потенціалу України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. Сприятливе геополітичне розташування та кліматичні умови; 2. Значна історико-культурна спадщина; 3. Наявність диверсифікованих природних та рекреаційних ресурсів; 4. Етнічна строкатість; 5. Забезпеченість матеріально-технічною базою; 6. Географічне положення України у центрі Європи; 7. Активізація конкуренції серед українських туристичних операторів; 8. Достатній рівень розвитку культури відпочинку населення.	1. Сезонність туристичного продукту; 2. Недостатнє інвестиційне забезпечення інфраструктури туризму; 3. Недостатнє бюджетне фінансування заходів, які спрямовані на розвиток туристичної та курортної сфери країни; 4. Диспропорція між ціною та якістю туристичного продукту; 5. Нестабільність природно-екологічного стану країни; 6. Проблема накопичення та утилізації відходів виробництва та споживання; 7. Застарілість та зношеність історико-культурних пам'яток; 8. Низький рівень: розвитку транспортної інфраструктури; інформаційних технологій; 9. Невідповідність якості послуг, які надаються світовим туристичним стандартам; 10. Наявність мовного бар'єру серед населення країни; 11. Негативні податкові умови для розвитку малого та середнього бізнесу; 12. Туристична пропозиція є нерівномірною в географічному відношенні;
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. Зниження цін на туристичні послуги, за рахунок діяльності в Україні європейських туристичних операторів; 2. Розробка інвестиційних програм для удосконалення туристичної сфери; 3. Збільшення різних туристичних напрямків (зелений, екстремальний, історичний та ін.);	1. Нестабільний економічний стан держави; 2. Поступове збільшення ціни на туристичні послуги, зменшення туристичної активності населення; 3. Зміна кліматичних умов; 4. Природні катаклізми; 5. Наявність конкуренції серед країн,

<p>4. Розвиток маркетингової політики в туристичній галузі; 5. Застосування якісної реклами з метою інформування інших держав про Україну в якості туристичного регіону; 6. Розвиток інформаційних систем у туристичній галузі; 7. Реалізація транскордонного співробітництва у туристичній галузі 8. Підтримка внутрішнього туризму.</p>	<p>які мають суміжні туристично-рекреаційні дані; 6. Нестабільність політичної ситуації в країні.</p>
---	--

Україна потребує визначення конкретних напрямків співпраці з Європейським регіоном, які дозволять створити сприятливі умови для розвитку міжнародної туристичної конкурентоспроможності, економіки знань та культури. З метою стимулювання міжнародного туризму та створенню сприятливих умов розвитку національної туристичної галузі автором запропоновано систему взаємоузгоджених інструментів впливу на туристичну галузь України та визначено основні напрями інтеграції України до Європейського регіону у сфері туризму (рис.1).

Запропоновані напрями відображають можливість практичної реалізації тісної взаємодії України як туристичного регіону з Європейським регіоном та міжнародним інтеграційним угрупованням Європейського регіону – Євросоюзом, за умови, що міжнародна політика Міністерства культури і туризму України буде націлена на розвиток і підтримку конкурентоспроможності, економіки та інновацій.

Ключовим напрямом інтеграції національної туристичної галузі України до Європейського регіону є розбудова документальної бази туризму, що координує процеси інтеграційної взаємодії України та Європейського туристичного регіону.

В рамках запропонованого напрямку необхідно приділити пильну увагу укладанню та здійсненню відповідних міжурядових та міжвідомчих угод про туристичне співробітництво, міжнародних договорів, протоколів, а також перспективних стратегій та програм розвитку, які покликані стимулювати та розширювати можливості туристичної співпраці на міжнародному рівні.

Необхідним є розвиток двосторонніх та багатосторонніх інституційних зв'язків в межах міжнародних туристичних організацій, здійснення євроінтеграційних спрямувань та завдань у галузі туризму, організація та проведення в Україні та за її межами міжнародних заходів, а саме міжнародних семінарів, конференцій науково-практичного, інституціонального або інформаційного характеру, які будуть присвячені вивченню іноземного досвіду туристичних організацій, ознайомленню з новими туристичними ринками та їх туристичним продуктом, визначенню тенденцій розвитку передових технологій у сфері туристичного обслуговування, розробці стандартів та стратегій розвитку туристичної галузі.

Вкрай важливим є налагодження системи обміну досвідом між Україною та відповідними структурними елементами Європейського союзу, а також державними органами, що координують питання туристичної галузі країн-членів Європейського союзу відносно підтримки продуктивності та конкурентоспроможності туристичної діяльності ефективними законодавчими та організаційними важелями, зокрема адаптація чинної національної законодавчої бази у сфері туризму відповідно до директив та стандартів Європейського союзу, створення стандартизованої та сертифікаційної системи для підприємств туристичних послуг, яка відповідає нормам Європейського союзу, організація процедури відповідності якості туристичних послуг світовим туристичним стандартам.

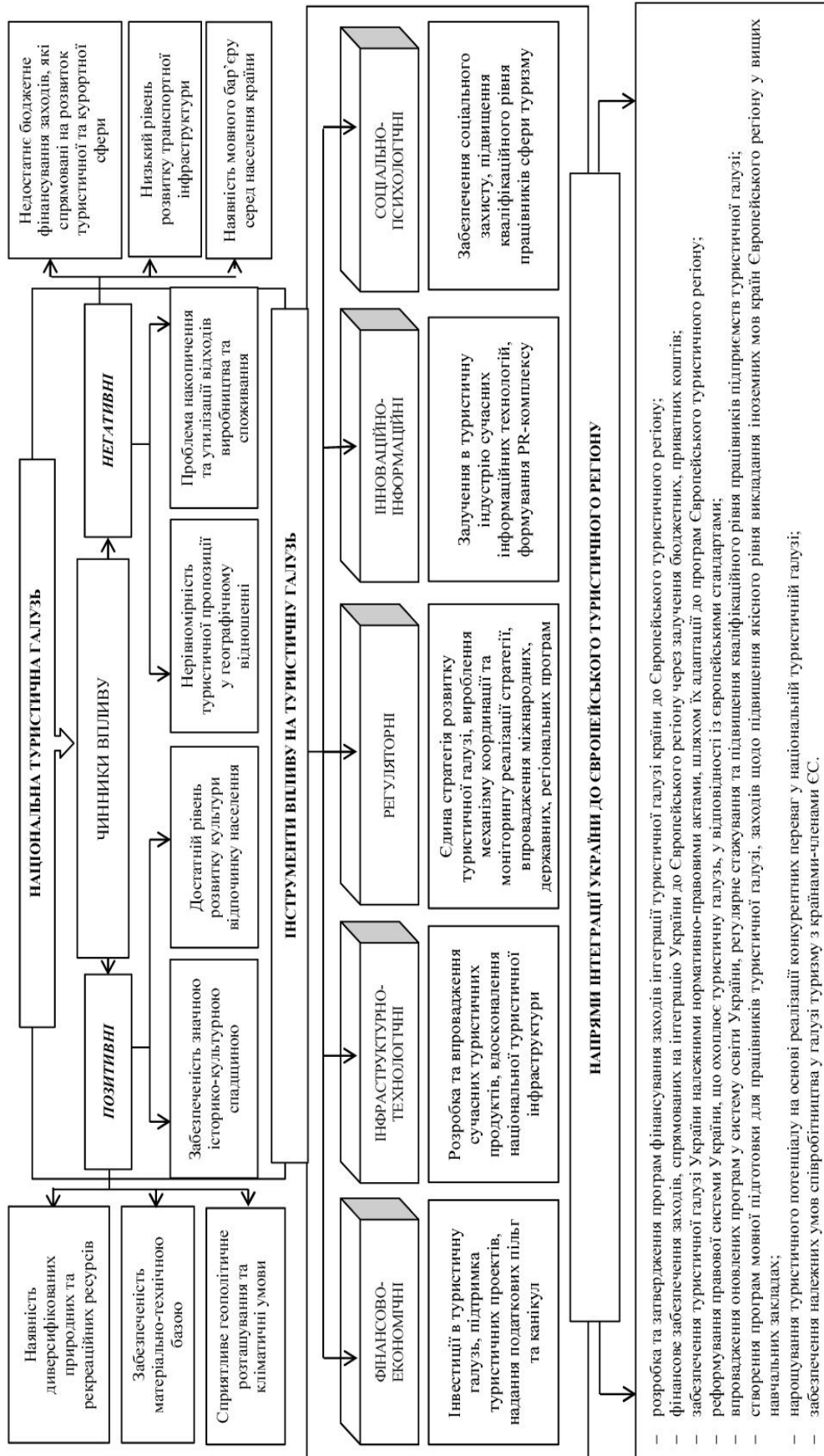

Рис. 1. Система взаємоугоджених інструментів впливу на національну туристичну галузь в умовах своїнтеграції

Для розширення міжнародного туристичного співробітництва з Європейським туристичним регіоном необхідним є вирішення питань, пов'язаних з лібералізацією митних та прикордонних формальностей, насамперед це стосується візових процедур для туристів, які подорожують між Україною та державами Європейського туристичного регіону. Зняття візових бар'єрів Україною може призвести до збільшення обсягів туристичних потоків, та, як наслідок, поповнення державного бюджету валютними надходженнями, зміцнення конкурентоспроможності національного туристичного продукту на європейському ринку, розвитку та економічної підтримки регіонів, створенню робочих місць та, загалом, підвищення соціально-економічного, культурного стану життя населення держави.

Одним з основних напрямів інтеграції України до європейського простору є зміцнення конкурентоспроможності туристичної галузі за рахунок впровадження фінансово-економічних інструментів. Економічне стимулювання туристичної галузі можна трактувати як підвищення зацікавленості державних органів влади до галузі туризму, збільшення припливу твердої валюти, поліпшення платіжного балансу та значні надходження до державного бюджету. Галузь туризму безпосередньо впливає на підвищення рівня зайнятості населення країни, сприяє розгалуженню туристичної інфраструктури та розвитку виробництва товарів та послуг, а також регіональним комунікаціям.

Між тим, в сучасних умовах розвитку туристичної сфери першочерговою метою економічного стимулювання має стати збільшення доходності туристичної галузі України за рахунок ефективного функціонування її території, яка повинна характеризуватися високим рівнем кадрового, організаційного та фінансового потенціалу, та умовами, що зумовлюють розвиток підприємств туристичної індустрії. Наступним напрямом інтеграції до європейського туристичного простору має стати впровадження соціального захисту, підвищення кваліфікаційного рівня працівників сфери туризму. Цей напрям забезпечується соціально-психологічними інструментами впливу, які включають стимулювання праці у туристичній галузі, що являє собою наявність суб'єктів та об'єктів мотивації, до яких прийнято відносити органи управління туристичною сферою державного та регіонального рівня та підприємства туристичної галузі. Головною метою органів управління є створення умов для трудової діяльності, які у подальшому дадуть результати, що були заплановані заздалегідь з метою задоволення потреб суспільства. Таким чином, відбувається реалізація механізмів стимулювання, вплив яких обумовлює способи здійснення мотивацій конкретних об'єктів. Важливого значення набуває кадрове забезпечення туристичної галузі України як пріоритетного напрямку розвитку індустрії туризму.

Інструменти інфраструктурно-технологічного впливу формуються на основі розробки та впровадження сучасних туристичних продуктів, а також вдосконалення національної туристичної інфраструктури. Впровадження сучасної туристичної інфраструктури сприяє формуванню високого рівня туризму. Від стану матеріально-технічної бази туристичної сфери залежить якість туристичних послуг суб'єктів господарювання та привабливість країни як туристичної території взагалі. Вкрай важливим є відповідність національної матеріально-технічної бази туризму світовим стандартам якості прийому та обслуговування подорожуючих. Задля досягнення відповідних міжнародних норм одним із необхідних заходів має стати запровадження інновацій у розвиток як матеріально-технічної бази туризму, так і туристичного продукту зокрема. Використання сучасних технологій та ефективне управління туристичною інфраструктурою створить об'єктивні підстави для формування

конкурентних переваг національної туристичної галузі та, як наслідок, посилять її конкурентні позиції на міжнародному ринку послуг. Вкрай важливим для посилення євроінтеграційних спрямувань України в галузі туризму є залучення в туристичну індустрію сучасних інформаційних технологій, а також формування PR-комплексу.

Залучення в індустрію туризму результатів науково-технічного прогресу сприятиме підвищенню якості та удосконаленню механізму надання туристичних послуг, стимулюванню інноваційного та інформаційного розвитку туристичної галузі. На сьогоднішній день, в умовах постійної конкурентної боротьби впровадження інновацій у національну туристичну галузь є необхідним процесом, який сприяє формуванню сучасного привабливого туристичного продукту/послуги не тільки на національному, а й на міжнародному рівні.

Таким чином, запропонована система взаємоузгоджених інструментів впливу на туристичну індустрію України як складова регуляторного механізму національної туристичної галузі дає можливість виділити основні напрями розвитку національної сфери туризму в умовах євроінтеграції. За умов реалізації наведених інструментів можливо підвищення стандартів якості обслуговування туристів до європейського рівня та створення сприятливих умов для реалізації вітчизняного туристичного потенціалу галузі з метою входження України у Європейський туристичний регіон на правах рівноправного партнера.

Список використаної літератури

1. Дубенюк Я.А. Туристичний мультиплікатор як комплексний показник розвитку туристичної галузі // Регіональні проблеми розвитку та рекреації: Збірник праць / НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень; Ред. кол.: В. К. Мамутов (відп. ред.) та ін. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2005. – С. 61-69; Dubeniuk Ya.A. Turystychnyi multiplyikator yak kompleksnyi pokaznyk rozvytku turystychnoi haluzi // Rehionalni problemy rozvytku ta rekreatsii: Zbirnyk tsauk. prats / NAN Ukrainy. In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen; Red. kol.: V. K. Mamutov (vidp. red.) ta in. – Donetsk: Yuho-Vostok, Ltd, 2005. – S. 61-69.
2. Осипенко К. В. Формування конкурентоспроможності національного ринку туристичних послуг / К. В. Осипенко // Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації, Київ, 20–22 нояб. 2013 р. – Київ : КНТЕУ, 2013. – С. 242–243; Osypenko K. V. Formuvannia konkurentospromozhnosti natsionalnoho rynku turystychnykh posluh / K. V. Osypenko // Transformatsyia natsyonalnykh modelei ekonomycheskoho razvytyia v uslovyiakh hlobalyzatsyy, Kyev, 20–22 noiab. 2013 r. – Kyiv : KNTEU, 2013. – S. 242–243.
3. Осипенко К. В. Характеристика підіндексів конкурентоспроможності в галузі подорожей та туризму/ К. В. Осипенко // Актуальні проблеми науки та освіти : матеріали XVI підсумкової наук.-практ. конф. викладачів м. Маріуполь, 31 січ. 2014 р. / за заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. – С. 57–59; Osypenko K. V. Kharakterystyka pidindeksiv konkurentospromozhnosti v haluzi podorozhei ta turyzmu/ K. V. Osypenko // Aktualni problemy nauky ta osvity : materialy KhVI pidsumkovoї nauk.-prakt. konf. vykladachiv m. Mariupol, 31 sich. 2014 r. / za zah. red. K. V. Balabanova. – Mariupol: MDU, 2014. – S. 57–59.
4. Ткаченко Т. І. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку / Т. І. Ткаченко // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України. – 2012. – № 2(79). – С. 96–104; Tkachenko T. I. Konkurentospromozhnist v turyzmi yak providnyi napriam staloho rozvytku / T. I.

Ткаченко // Naukovo-informatsiyni visnyk Akademii nauk vyshchoi osvity Ukrainy. – 2012. – № 2(79). – С. 96–104.

5. Туризм як національний пріоритет : кол. монографія / за ред. І. М. Писаревського. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 284 с.; Turyzm yak natsionalnyi priorytet : kol. monohrafiia / za red. I. M. Pysarevskoho. – Kharkiv : KhNAMH, 2010. – 284 с.

6. Туристські дестинації (теорія управління, бренд) : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойко та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 347 с.; Turystski destynatsii (teoriia upravlinnia, brend) : monohrafiia / T. I. Tkachenko, S. V. Melnychenko, M. H. Boiko ta in. ; za zah. red. A. A. Mazaraki. – Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2013. – 347 s.

Стаття надійшла до редакції 25.10.18.

K.V.Osipenko

TRENDS OF NATIONAL TOURISM INDUSTRY INTEGRATION TO THE EUROPEAN TRAVEL REGION

The article is devoted to the search and determination of the directions of Ukraine's integration into the European tourist region. On the basis of the conducted research, it was determined that the key direction of the Ukrainian national tourism industry integration into the European region is the development of a documentary base of tourism, which coordinates the processes of integration cooperation between Ukraine and the European tourist region. It is determined that the tourism industry is characterized by dynamic development and is one of the first places among the types of economic activity, which brings big profits to the countries and regions. Due to its geographical position, its natural and historical peculiarities, its active participation in the international division of labor, the attraction of foreign investment in the tourism industry, the presence of high quality goods and services on the domestic market, and the stability of the national currency, Ukraine has great perspectives for the development not only domestic, but also international tourism. The analysis, which was made, defined that in the regions of Ukraine there is a insignificant economic result from tourism activity, which indicates the ineffective functioning of the tourism sector, as well as the low level of competitiveness of national services in comparison with the offer of services in the international tourism industry.

It is noted that in the context of the interconnected world development, the most effective economic model is the openness and unity of the economy, as well as the expansion of foreign economic relations. It is worth to understand that Ukraine's development, including in the tourism industry, is impossible without international cooperation. Therefore, a progressive transformation of the Ukrainian tourism industry is needed, which would be able to integrate into international tourist relations. The listed tourist resources, geopolitical parameters and borders, scientific and technological, cultural and human potential give Ukraine significant competitive advantages, which in perspective will allow taking a respectable place among the countries of the European region.

Key words: *tourist region, regional development, regional integration, international cooperation.*